

Utdrag ur: Per-Johan Ödman och Mats Hayen, *Främlingar i vardagen. Liv och pedagogik på Stora Barnhuset i Stockholm på 1700-talet*, Stockholmia Förlag 2004

Om barnhusbarnet Isaac Ugglå

Född: Omkring 1749.

Vid fyra års ålder förlorade Isaac Ugglå sin mor. Hon dog 1753 på gäldstugan i Stockholm. Där hade hon suttit arresterad för obetalda skulder. Hans fader var en avliden sjöman. Efter moderns död placerades han av politikollegiet först hos en hustru med namnet Silverskog. Och mellan den 4 oktober 1754 och den 12 april 1755 bodde han på Politikollegiets barnhus vid Danviken. Från och med våren 1755 blev hans hemvist Stora Barnhuset.

Genom ett protokoll från ett sammanträde med barnhusdirektionen den 5 augusti 1756, får vi veta att pojken Ugglå var besvärad av bräck. Man bestämde att stadsfältskären Salomon Schutzer skulle besiktiga pojken och undersöka om han "i möjligaste måtto må kunna ifrån denna sjukdom hjälpas". Om något hände är emellertid osäkert. Ett och ett halvt år senare upprepades nämligen begäran om bot för Ugglå.

Någon gång under 1762 skrevs Isaac Ugglå ut från barnhuset. Anteckningen om hans placering finns inte bevarad.

Sju år efter utskrivningen arbetade han som lärling hos bagaren Johan Simmerström, på Gamla Kungsholmsbrogatan i Klara. Arbetsstyrkan uppgick där till tre gesäller, tre lärlingar, tre bodhustrur, en piga och en dräng. Isaac Ugglå var då 20 år.

På senhösten 1772 gifte han sig med en flicka vid namn Anna Catharina Holm. Då hade han redan förlorat sitt lärlingsskap inom bagarämbetet, okänt varför. Om det förlorade lärlingskapet vittnar den ansökan som han lämnade in till magistraten och rådhusrätten den 7 oktober 1772. Där anhåller han om tillstånd att få idka husbak. Ett sådant tillstånd gav rättighet åt en person som inte tillhörde bagarämbetet att mot betalning baka bröd i andras hem. Ugglåns ansökan remitterades till ämbets- och byggningskollegiet, vilket i sin tur skickade frågan vidare till bagarämbetet. Processen verkar därefter ha dragit ut på tiden.

Detta vet vi genom ett mål som togs upp inför ämbets- och byggningskollegiet den 14 oktober 1773. Där anklagas före detta bagarlärlingen Isaac Ugglå av bagarämbetet och stadsfiskalen (stadens åklagare) för att i hemmet ha bakat bröd och sålt detta till krögaråldermannen Skog. Ugglå svarade att han: "kunde ej neka det han bakat det anhållna brödet till avsalu, såvida han ändå icke skall veta sig annan födkrok att leva utav med [sin] hustru". Han hävdade vidare att eftersom han låg inne med en ansökan om husbak, så borde han vara fri från stadfiskalens och bagarämbetets anspråk. På detta svarade stadfiskalen att han inte kunde vara fri att idka husbak, så länge hans ansökan inte hade godkänts. Efter detta framgår det av rättegångsmaterialet att han straffats för samma brott tidigare. När han insåg att han skulle bötfällas ännu en gång, svarade han nämligen: "och som han för de förra böterna utsatt hustruns kjortel i pant, så får han väl nu sätta ut sina byxor". I protokollet finns efter detta den knastertorra raden: "Kollegium förehöll Ugglå att innehålla med slika näsvisa och högst otidiga utlåtelse." Den uppkäftiga före detta bagarlärlingen dömdes därefter till 20 daler silvermynts böter och det anhållna brödets förverkande till bagarämbetet.

När Isaac Ugglå dog fyra år senare blev han antecknad både i Hedvig Eleonora och Adolf Fredrik församlings död- och begravningsbok. Han hade dött i den förstnämnda församlingen men begravdes i den sistnämnda. I Hedvig Eleonora skrevs han som en gift arbetskarl, vilken dött den 21 februari 1777 "av ett slag i huvudet för sex år sedan". I Adolf Fredriks församlings bok kan vi läsa att hembagaren Isaac Ugglå begravdes den 22 februari. Dödsorsaken angavs där som "rosen".

De skilda yrkesbeteckningarna kan båda vara sanna. Det är ju möjligt att Uggla både arbetade som arbetskarl och samtidigt sysselsatte sig med hembak. Det skulle i så fall innebära att hans ansökan om husbak slutligen godkänkts av ämbets- och byggningskollegiet.

Den citerade anteckningen om slaget i huvudet är också i högsta grad intressant. Hur kunde en människa dö av ett slag i huvudet vilket tilldelats för sex år sedan? En möjlig anledning till anteckningen är att dödsorsaken i det fallet angivits av Ugglas hustru. Och tiden "för sex år sedan", dvs. året 1771, överensstämmer med tiden då Uggla bör ha lämnat bagaren Johan Simmerströms tjänst. Sammanställer vi dessa uppgifter med det faktum att bagaren Simmerström vid minst två tillfällen under 1760-talet, inför norra förstadens västra kämnärsrätt, anklagades för övervåld mot andra personer, går det kanske komma fram till tolkning. Man skulle kunna tänka sig, att Uggla omkring 1771 slagits så hårt av Simmerström, att han fått en skada som plågat honom under återstoden av hans liv. Kanske trodde hustrun att mannen verkligen dött av den gamla skadan, eller kanske ville hon bara skylla sin mans död på den person som drivit honom till fattigdom? På sådana frågor lämnar tyvärr källmaterialet oss inga svar.

Isaac Uggla blev 28 år gammal. Hans hustrus vidare öden är okända.
Kända yrkestitlar: bagarlärling 1769, före detta bagarlärling/olaglig hembagare 1772–1773, arbetskarl/hembagare 1777.
Gift: På hösten 1772.
Död: Den 21 februari 1777, 28 år gammal.